

titul

Předmluva

Jsem velmi vděčný RNDr. Jaromíru Sofronovi, že našel čas k tomu, aby své znalosti o kostele, faře a významných osobnostech pohřbených na dýšinském hřbitově zúročil v sepsání této publikace.

V letošním roce si Dýšina připomíná 770 let své historie. Kostel, o kterém následující text píše, je jen o několik desetiletí mladší a jako byl připomínkou všeho, co naše obec ve svých dějinách prožívala.. Skoro sedm set let, každý den, vítá toho, kdo přijíždí od Plzně. Sedm set let je rostlý s Dýšinou. Je němým svědkem všech panovníků, kteří kdy od čtrnáctého století vládli, všech válek, které se krajem přehnaly, všech lidí, kteří se v obci o něco snažili a kdo v ní žili. V něm byli pokřtěni, oddáni a pohřbeni a i ti naši předkové, jejichž jména si už nikdo nepamatuje. Je připomínkou toho, že naše životní příběhy jsou jen úryvkem v mnohem delším příběhu a že naše snahy a plány jen navazují na to, co už jiní před námi vybudovali.

Skoro mi mrazí v zádech, když si uvědomím, že mši svatou sloužím ve stejném kostele, kde se stejná mše slouží již sedm set let. Křtím ve stejné křtitelnici, v níž byly pokřtěny stovky lidí během více než tří set let, v nichž tato křtitelnice v kostele stojí. Lidé se zde modlí na stejných místech, kde se před stovkami let modlili jejich předci stejné modlitby ke stejnému Bohu. Na faře stoupám po stejných schodech, po nichž tři století stoupali dýšínští faráři přede mnou, a dívám se ze stejného okna na stejný kostel, na nějž se dívali kněží v gotice i v baroku. Od narození plujeme ve velké řece tradice naší kultury, našeho vidění světa, našich hodnot. Pokud věříme v Boha, je to proto, že jiskřička tohoto vztahu mohla přeskóčit od generace před námi, která jí zas měla od generace předchozí. Pokud věříme, že lidský život má svou nezastupitelnou hodnotu a že snažit se o něco v tomto světě je smysluplné, je to proto, že k nám tento pohled připlul z těch dob, kdy v dýšinském kostele pokládali kameny do gotické klenby nad presbytářem. Kostel není jen mrtvým muzeem, kde můžeme obdivovat architekturu, obrazy a sochy, jako by k nám spadly z jiného světa. Umělecká díla v něm, lidé, kteří do něj chodí k modlitbě a bohoslužbám, akce, které se v něm pořádají, jsou připomínkou živé tradice, které vděčíme za to, že svět vidíme právě tak, jak jej vidíme, a věci hodnotíme právě tak, jak je hodnotíme. A nejen to. Je to i připomínkou úkolu, který máme. S námi tento proud nekončí. Lidé po nás budou čerpat z toho, co žijeme teď a tady. Na naše životní příběhy, na hodnoty, které jsme přijali, na to, co jsme považovali za důležité, se bude navazovat.

Moc děkuji těm, kdo se zasloužili o vydání této publikace. Snad nám může alespoň trochu ukázat, že všechna ona umělecká díla, o nichž se v ní píše, nejsou jen zajímavůstkami, kterými se Dýšina může chlubit, ale něčím, co nás inspiruje a zavazuje.

P. Pavel Petrašovský
katolický kněz v Dýšině

Velmi děkujeme představitelům Obce Dýšina za to, že se rozhodli financovat největší část nákladů na vznik této publikace. Bez této dotace by její vydání pravděpodobně nebylo možné. Jsme rádi, že tím můžeme přispět k oslavě 770 let od první písemné zmínky o Dýšině.

Kostel Nejsvětější Trojice a svatých Šimona a Judy

Oblast kolem Dýšiny přitahovala lidi už od pradávna. Nejstarší nálezy dokládají osídlení těchto míst už z 5. tisíciletí před Kr., tedy z mladší doby kamenné. Díky archeologům také víme, že na tomto území existovala jedna z nejstarších slovanských osad na Plzeňsku, která prokazatelně existovala již v 8. stol.

Nejstarší písemná zmínka o Dýšině je z roku 1242. Tehdy tuto ves král Václav I. věnoval chotěšovskému klášteru.

Hned další známý letopočet týkající se Dýšiny se již vztahuje ke kostelu. 15. března 1328 přijel do Dýšiny pražský světicí biskup Přibyslav honosící se titulem biskupa saradonského, aby vysvětil zdejší kostel k počtě Nejsvětější Trojice a sv. apoštolů Šimona a Judy Tadeáše.

Proč však nebyl dýšinský kostel vysvěcen přímo diecézním biskupem, jímž byl tehdy Jan IV. z Dražic? Proč byl zastupován světicím biskupem?

Jan IV. z Dražic pobýval v té době, a to už od r. 1318 do r. 1329, u papeže Jana XXII. v Avignonu. Papež totiž v r. 1318 pražského biskupa suspendoval a zbavil správy diecéze, a to na základě žaloby Jindřicha ze Schönburgu, že je neposlušný vůči Apoštolskému stolci, nezachovává papežské klatby, nadřuzuje četným kacířům a zasahuje inkvizitorům do jejich stíhání. Proces s Janem IV. z Dražic se táhl do roku 1329, po němž se biskup vrátil do Prahy plně rehabilitován.

Kostel má tedy od r. 1328 až dodnes dvojí zasvěcení (patrocinium). Každý kostel je zasvěcen nějakému světcovi nebo něčemu, co tvoří obsah křesťanské víry (jako např. dýšinské zasvěcení Nejsv. Trojici se vztahuje k víře, že Bůh je jeden ve třech osobách: Otec, Syn a Duch sv.) Na den, kdy připadá svátek tohoto patrona kostela (nebo neděli poté), se v celé obci slaví pouť. Dýšinská pouť tedy připadá na slavnost Nejsvětější Trojice, která je vždy první nedělí po Svatodušních svátcích, jež jsou zas 50 dní po Velikonočních). V posledních letech dýšinská farnost slaví jako poutní den i 28. říjen, svátek sv. apoštolů Šimona a Judy, jimž je kostel také zasvěcen.

Kromě poutí se na každé vesnici slavilo také posvícení, které je každoroční

připomínkou dne, kdy byl místní kostel posvěcen a předán k tomu, aby sloužil jako prostor pro bohoslužbu modlitbu. Den posvěcení dýšinského kostela je znám naprosto přesně, přestože se o něm dlouhá staletí nevědělo a přestože o něm neexistuje žádný listinný doklad, a to díky zajímavé náhodě.

V r. 1906 byl za faráře P. Jana Černého kostel poměrně zevrubně opravován a během rekonstrukčních prací byl na zdi presbyteria za hlavním oltářem po oklepání přemalby objeven latinský, částečně však poškozený nápis: *Ecclesia haec consecrata est anno MCCCXXVIII a venerabile Patre fratre Pr...islao Episcopo Saradonesi in honorem S. S. Trinitatis et ss. apostol....onis et Judae die XV. Martii*, což přeloženo do češtiny znamená: Tento kostel byl posvěcen roku 1328 ctihodným otcem Přibyslavem, biskupem saradonským, ke cti Nejsv. Trojice a sv. apoštolů Šimona a Judy dne 15. března. Dnes nápis opět nevidíme, roku 1924 byl znovu nevhodně zakryt další přemalbou. Jeho přepis s českým překladem byl nově umístěn na sloupu pod kůrem kostela.

Dýšinský kostel byl tedy původně gotickým chrámem (od r. je 1352 uváděn jako farní – nebyl již spravován z některé z blízkých obcí, ale farář sídlil přímo zde), stavěný zcela ve shodě s tímto stavebním slohem, jenž k nám byl introdukován z Francie. Gotickou vizáž si uchoval až do sklonku 17. století.

R. 1696 byla dokončena jeho barokizace, která však nebyla zevrubná. Barokně byla sklenuta loď, v jejích gotických zdech byla vylámana poměrně velká okna a půlkruhově zaklenuta a nad předsíní nad západním průčelím byla přistavěna dvojice hranolových věží vyzděných v trámové cihlami zakončených cibulovitými střechami. Dále byl dozděn trojúhelníkový štít zakončený pozlaceným dvojramenným křížem (který byl obnoven v r. 2011). Původní plechová krytina střech věží byla v letech 1971-1972 zásluhou tehdejšího administrátora P. Prokopa Holáně vyměněna za měděnou. Vr-

choly kostelních věží zdobily dvě pozlacená „slunce“ s kryptogramy: IHS (= latinsky *Jesus hominum Salvator* – Ježíš Spasitel lidí) a MRA (= *Maria*). Díky kováři Václavu Minaříkovi z Kladna, který se rozhodl jejich kopie i kříž na průčelí jako dar kostelu vykovat a pozlatit, mohou být od r. 2012 opět ozdobou dýšinského chrámu.

Třetí vížka nad presbyteriem byla postavena v r. 1800.

Presbytář doznal barokizace pouze ve vysokých gotických oknech, která byla opět vyzděna do půlkruhového oblouku. Dýšinský kostel je tedy jednodlní, vně opatřený pilíři a průběžnou pískovcovou římsou (podle níž je dobře vidět, kde původní gotická okna kostela začínala), čtvercovou sakristií (místností, kde se kněz připravuje na mši) přistavěnou k chrámu později po dokončení jeho stavby sklenutou gotickou křížovou klenbou. Ke kostelu dále z jižní strany přiléhá pozdně gotická válcová věžička se šnekovým schodištěm, střílnovými okénky a kamenným lomeným portálem. Roku 1932 byl kostel omítnut nevhodnou tvrdou neprodyšnou břizolitovou omítkou, která v současnosti v celých plátech odpadá. V letošním roce se snad začne kostel nahazovat omítkou novou, pokračování těchto prací závisí na finančních možnostech.

Chrámové zvony byly v době druhé světové války rekvírovány, odvezeny kamsi do Hamburku k roztavení a použití k válečným účelům. Zde jejich stopa končí. Do chrámu byl poté umístěn zvon z r. 1595 zhotovený pražským zvonářem Brixim (Brykym), který dodnes slouží ke svolávání k bohoslužbám. Další malý zvon je

by), na něž gotický kameník umístil kryptogramy Ježíše Krista a Panny Marie. Okna s původním lomeným obloukem byla, jak už bylo uvedeno výše, v 17. století vyzděna do půlkruhu, čímž ztratila svůj původní gotický charakter. K severní straně kněžiště je přistavěn na okoseném pilířku pozdně gotický sanktuář (kamenná „skříňka“ zapuštěná do zdi, do níž se dříve v pozlaceném kalichu s víkem – tzv. ciboriu - ukládala Eucharistie – Tělo Kristovo, než byla v baroku nahrazena svatostánkem na hlavním oltáři) s dvojicí dvířek (plnými a mřížovými), který dříve sloužil k uchování posvěcených hostií v ciboriu. Vedle něho je umístěna kamenná křítelnice z r. 1669 s malým sousoším představujícím sv. Jana Křtitele křtícího Ježíše Krista. Původně barokní soška byla ve 2. pol. 20. stol. odcizena a nahradila ji kopie vyrobená dýšinským obyvatelem Miroslavem Binkem.

umístěn v malé věžičce nad presbyteriem a používá se k zvonění při nejdůležitější části mše sv. - proměňování.

Presbyterium (presbytář, kněžiště – východní část kostela, kde se nachází hlavní oltář, u něhož je sloužena mše) je polygonálně ukončené s gotickou křížovou klenbou se svorníky (spojující kameny ve vrcholu klen-

Sv. Jan Křtitel, syn Alžběty a Zachariáše, kněze jeruzalémského chrámu, byl posledním starozákonním prorokem, současníkem Ježíše Krista, asi o půl roku starším než on. Působil jako kazatel, měl mnoho následovníků a připravil tak cestu Ježíši Kristu, jehož pokřtil na jeho žádost na počátku jeho učitelského působení v řece Jordánu. Žil velice asketickým životem - živil se medem divokých včel a plody rohovníku, svatojánského chleba – Ceratonia siliqua. Podobně jako sám k sobě, byl přísný i ke svému okolí. Veřejně kritizoval i tehdejšího správce Galileje, tetrarchu Heroda Antipa za sňatek s bývalou manželkou nevládního bratra Herodiadou. Kritika nebyla vládci a nesporně ani jeho manželce příjemná, a tak jej dal za trest uvěznit. Při jakémsi hodokvasu na počest vládcových narozenin zatančila Herodiadina dcera Salome před Herodem zřejmě příjemně dráždivý tanec a okouzlený Herodes jí za to slíbil splnit jakékoli přání. Herodiada jí navedla, aby žádala hlavu Jana Křtitele. Heroda její přání zaskočilo, jenže v dané situaci neviděl jiné východisko, než dané slovo splnit. A tak se i stalo. Jan Křtitel byl ve vězení bez soudu okamžitě sťat. Salome dostala jeho hlavu na míse a předala ji své matce. Tento příběh byl vícekrát později umělecky zpracován, hudebně např. operou Richarda Strausse Salome.

Hlavní raně barokní oltář pochází z roku 1666. Nad oltářní mensou (deskou, na níž se sloužila mše sv.) je umístěn dnes používaný svatostánek, v nice oltáře stojí raně barokní socha Panny Marie s Ježíškem v náruči z r. 1723 opatřená zlatými korunami na hlavách. Zhotovit je dal „pán na Hrádku“ František Harnoch. V nástavci oltáře je umístěn obraz Nejsvětější Trojice od plzeňského malíře Jana Herzoga z r. 1851. Oltář vrcholí malou rozetkou opatřenou paprsky s malbou trojúhelníku, symbolu Nejsvětější Trojice s Božím okem, symbolizujícím vševidoucího a vševědoucího Boha. Po stranách oltáře stojí repliky pozdně gotických soch obou patronů kostela sv. Šimona a sv. Judy Tadeáše s jejich atributy, předměty jejich umučení – pilou a kyjem. Obě kopie soch zhotovil v roce 2001 dýšinský řezbář Miroslav Binko. Originály,

jež zde byly původně umístěny, se staly součástí sbírek Západočeského muzea v Plzni.

O životě Sv. šimona a Judy Tadeáše, jimž je náš kostel zasvěcen, není mnoho konkrétního známo. Oba byli jedněmi z dvanácti učedníků - apoštolů Kristových (Šimona neztotožňovat se Šimonem, jemuž dal Ježíš Kristus jméno Petr.) „Náš“ Šimon, zvaný Horlivec, patřil původně k židovské radikální skupině zélotů - horlivců, jež zamýšlela vyvolat povstání proti Římanům a osvobodit tak Palestinu od jejich nadvlády. Šimon, zřejmě v domnění, že Ježíš Kristus je tím Mesiášem, který měl podle očekávání tehdejších Židů vojensky vyhnat Římany z jejich vlasti, se stal jeho následovníkem, ale brzy mu došlo, že Ježíšovo poslání se týká něčeho zcela jiného. Spolu s Judou Tadeášem kázal poté Boží slovo pravděpodobně v Egyptě a v Persii, kde byli oba umučeni; Šimon byl podle legendy rozřezán pilou, Juda ubit kyjem. Juda, Jakubův bratr, má být podle starobylého podání autorem listu zařazeného do Nového zákona.

Bohatě zdobené dveře po obou stranách oltáře dal později zhotovit plzeňský hejtmán Tomáš Riebenecker. Nad nimi stojí barokní sochy sv. Pavla (vlevo) a sv. Petra (vpravo).

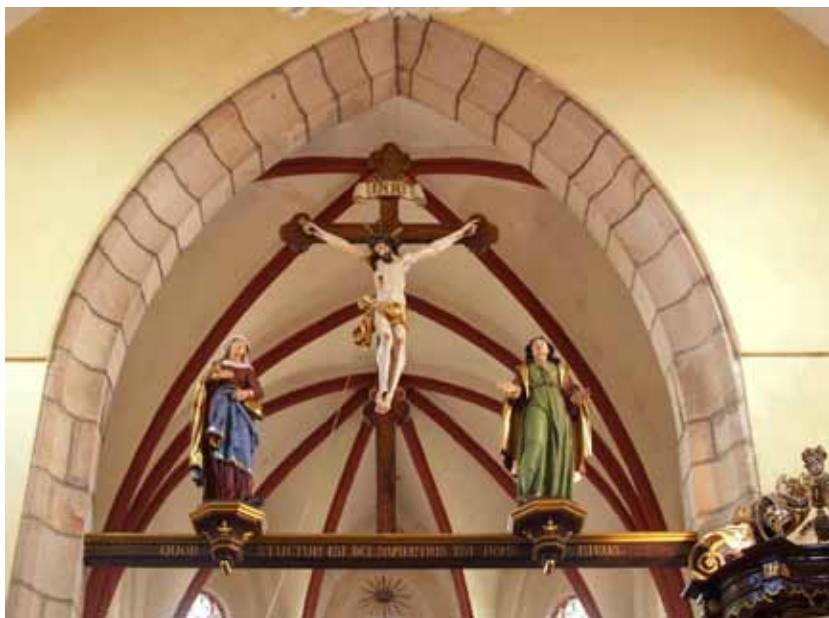
Sv. Pavel, který sám sebe označoval za apoštola, ač nebyl z dvanácti vlastních apoštolů Kristových, se narodil v Tarsu v Kilikii na jihu dnešního Turecka. Byl římským občanem a vychován byl jako farizeus, člen židovské náboženské skupiny, která mj. úzkostlivě lpěla na zachování Mojžíšova zákona. Jeho židovské jméno znělo Saul (Šavel), ale ve svých listech používá spíše své řecké jméno Pavel. Židovské náboženství studoval v Jeruzalémě u rabína Gamaliela. Jako mladík byl přítomen ukamenování sv. Štěpána. Sám se sice tohoto činu neúčastnil, zato se však horlivě zasazoval o pronásledování dalších židokřesťanů – Ježíšových stoupenců, jež předával k uvěznění, případně k popravám. Cestou do Damašku, kam šel zatknout křesťany, měl náhlé vidění Ježíše Krista, který mu vyčítal pronásledování jeho následovníků. Pavel se nechal pokřtít a začal horlivě šířit křesťanství. Z Damašku musel kvůli tomu prchnout. Po návratu do Jeruzaléma ho sv. Barnabáš uvedl k Ježíšovým apoštolům a z Pavla se stal apoštol – cestovatel. V letech asi 45 - 60 podnikl tři velké misijní cesty. První z nich vedla na Krym, do Pamfylie, Derby a Antiochie, druhá (snad v letech 57-58) do Asie (dnes západní část Turecka), Makedonie, Řecka a přes Rhodos do Jeruzaléma. Třetí do Antiochie, Asie, Makedonie, Korintu a opět přes Rhodos do Jeruzaléma. Na misijních cestách kázal v synagogách a obracel na víru pohany. V Jeruzalémě byl římským místodržícím vzat do vazby. Odvolal se k císařskému dvoru, a proto byl k soudu poslán do Říma. Cestou tam přes Rhodos a Krétu ztroskotala s lodí v r. 60 na Maltě, kde strávil celou zimu, načež pokračoval přes Syrakuzy do Říma. Zde byl na dva roky 61-62 uvězněn v domácím vězení, ale jeho další osudy v letech 62-67 nejsou písemně podloženy. Pravděpodobně r. 67 byl sťat a pohřben na místě, kde dnes stojí chrám sv. Pavla za hradbami. Jeho atributy jsou kniha a meč. O jeho životě se dozvídáme z biblických Skutků apoštolů a z jeho mnoha listů (Římanům, Galatským, Korintským, Soluňanům aj.) pojatých do Nového zákona.

Sv. Petr se stal jedním z prvních apoštolů Ježíše Krista. Než následoval Ježíše, byl se svým bratrem, apoštolem Ondřejem, galilejským rybářem. Jeho původní jméno bylo Šimon, ale Kristus ho přejmenoval na Kefas, řecky Petros, tj. Skála (v symbolice Kristova výroku: „Ty jsi Petr, to je skála, a na té skále zbuduji svou církev a brány pekelné ji nepřemohou“). Provázel věrně Krista během jeho učitelského působení, byl prvním ve společenství Ježíšových apoštolů. Přesto, že Petr Ježíše v předvečer jeho smrti třikrát zapřel, byl to on, jemuž se jako prvnímu z apoštolů zjevil Kristus po svém vzkříšení. Stejně jako Jan Křtitel byl Petr uvězněn Herodem Antipou, ale unikl zázračně z vězení. Poté podnikal misijní cesty do Samaří, případně na jiná místa. Na sklonku života přišel do Říma, kde byl za císaře Nerona asi r. 66 popraven ukřižováním, údajně na vlastní žádost hlavou dolů. Jeho ostatky spočívají pod oltářem chrámu sv. Petra ve Vatikáně. Podle starobylé tradice je autorem dvou epištol zařazených do Nového zákona, což je však mnohými biblisty v poslední době zpochybňováno. Jeho atributem jsou klíče.

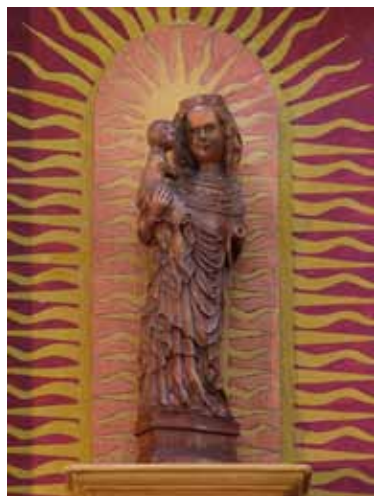
V centru presbytáře stojí nový oltář pořízený podle liturgických změn po 2. vatikánském koncilu (1962-65), na němž kněz koná větší část bohoslužeb (předtím kněz sloužil mši sv. otočen zády k lidem u původního hlavního oltáře, o němž byla řeč výše), a ambon, u něhož jsou při bohoslužbách čtena jednotlivá biblická čtení a u něhož kněz pronáší kázání.

Gotický pískovcový profilovaný vítězný oblouk je hrotitě zakončený. V jeho vrcholu je umístěna pseudobarokní kartuše oznamující roky přestavby chrámu – 1696 a přemaleb obrazů – 1851. Na trámu zasahujícím do obou svislých částí oblouku je od r. 2012 (tak jak tomu bylo původně do r. 1800) umístěno dřevěné polychromované barokní sousoší Kalvárie (Panna Maria, Kristus na kříži a sv. Jan apoštol a evangelista, vše neznámé přesné datace, provenience a autorství). Trám zdobí latinský nápis, který je citací výroku apoštola Pavla z 1. listu Korintským: Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, což česky znamená: Pošetilá Boží věc je moudřejší než lidé.

Panna Maria, matka Ježíše Krista, původem z Nazaretu, dle tradice dcera sv. Anny a Jáchyma, je zmiňována v evangeliích – např. v okamžiku zvěstování, že se stane matkou Mesiáše, návštěvě sv. Alžběty v Ain Karem, narození Ježíše Krista a při dalších příležitostech. Po Ježíšově ukřižování žila zřejmě s apoštolem Janem, jemuž svou matku svěřil Ježíš před smrtí na kříži. Podle tradice zemřela Panna Maria buď v Jeruzalémě, nebo v Efezu, kde dodnes stojí malý zděný domek, v němž Panna Maria údajně trávila poslední roky svého pozemského života. Po zesnutí Panny Marie se zřejmě apoštol Jan (který tu byl i vězněn) přesunul na nedaleký ostrov Patmos, kde na sklonku 1. století pravděpodobně sepsal svoje evangelium a Zjevení sv. Jana (Apokalypsu) a snad i tři listy Nového zákona.

Vítězný oblouk odděluje presbyterium od barokně křížově sklenuté lodi bez žeber o třech polích. V lodi byla vylámána poměrně velká okna a v r. 1907 ozdobena vitrážemi, představujícími sv. Jana Křtitele a sv. Annu mladičkou Pannou Marií. Od r. 2012 je vlevo od vítězného oblouku umístěna vitrínka doplněná novodobými keramickými ozdobami s replikou starobylé sošky, tzv. Dýšinské Madony. Zhotovil ji, podobně jako kopie soch sv. Šimona a Judy, pan Miroslav Binko a kostelu ji r. 2010 věnovala MUDr. Anna Blažková.

Dýšinská Madona je gotická soška vyřezaná z lipového dřeva asi r. 1345, vysoká 43 cm, bez polychromie (nikdy nebyla zdobena barvami, což je u gotických soch spíše výjimkou). Sošce chybí levá ruka Panny Marie, pravá ruka a část levé ruky Ježíška. Její autorství je připisováno brněnskému okruhu Mistra Michelské Madony, neboť ztvárněním záhybů draperie, oválným obličejem, vysokým čelem Panny Marie a nízkou korunkou se blíží Madoně z Michle. Dýšinská Madona je význačnou gotickou skulpturou, která r. 1957 vzbudila na výstavě České gotické umění v Paříži u odborníků mimořádnou pozornost.

Její originál se od r. 1954 nachází ve sbírkách Západočeské galerie v Plzni, jež ji získala od Západočeského muzea. Západočeská galerie vydala dvakrát za ředitelování dr. Oldřicha Kuby ještě za komunistického režimu pohlednici s Dýšinskou Madonou, což v tehdejší době nebylo pro ředitele právě bez rizika.

Na severní straně lodě je umístěn barokní oltář sv. Barbory, patronky horníků. V roce 1722 jej dal zhotovit už zmíněný František Harnoch. Obraz světice namaloval (nebo snad jen přemaloval) Jan Herzog r. 1851.

Sv. Barbora, narozená za císaře Maximina Thraxe snad až ve 3. století, byla dcerou kupce Dioscuro v Nikoménii, v severozápadní části Malé Asie. Jako dívka přijala křesťanství přesto, že podle císařova nařízení měli být všichni představení křesťanských obcí usmrceni. Někteří horlivci si pospíšili a nařízení plnili šmahem, a tak i Barbora, i když neměla v křesťanské obci žádné významné postavení, byla nejprve mučena, a protože neodstoupila od křesťanství, ji údajně r. 237 s'al mečem vlastní otec. Jejím atributem je meč; na obraze v dýšinském kostele jej drží andílek v pravém dolním rohu obrazu.

V nástavci oltáře je v obláčkovém rámu umístěn obraz klanění pastýřů narozenému Ježíši, jehož v náručí drží Panna Maria. Na oltářní mense stojí soška historicky nejmladší světice zpodobené v dýšinském kostele, sv. Terezie z Lisieux.

*Sv. Terezie z Lisieux – od r. 1939 patronka misionářů – se narodila jako nejmladší z devíti dětí 2. ledna 1873 v Alençonu v Normandii. Rodina (Louis a Zélie Martinovi) se brzy přestěhovala do Lisieux. Terezie už od mládí toužila vstoupit do kláštera, a tak se r. 1887 v sotva 15 letech zúčastnila audience u papeže Lva XIII. a tam neohlížejíc se na předepsaný strohý protokol, se vrhla se k nohám překvapeného papeže s prosbou o povolení vstupu do kláštera už v tomto mladém věku. Papež ji odkázal na představené, nicméně již 9. 4. 1888 se její přání splnilo a vstoupila do karmelitánského kláštera, kde dostala řádové jméno Terezie od Dítěte Ježíše a od Svaté Tváře. V r. 1896 onemocněla tuberkulózou a 30. 9. 1897 v klášteře zemřela. Sv. Terezie z Lisieux byla mimořádně nadanou literátkou. Její spis *Histoire d'une Âme* (do češtiny přeložený jako *Dějiny duše*), jež se stal bestsellerem, odkrývá její složité prožitky, jež se nám u takové světice mohou mnohdy zdát jako kruté paradoxní; Terezie se mj. vyznává ze svého bloudění i vnitřní temnoty. Přitahovaly ji duše velkých hříšníků, jež „hořela touhou vytrhnout z věčných plamenů“. Když jí přepadly pochybnosti o víře, napsala na desky evangeliaře starokřesťanské vyznání víry svou vlastní krví. Je autorkou i mnoha nádherných básní s hlubokým duchovním obsahem, do češtiny přebásněných Andělou Janouškovou a později též zhudebněných pražskými karmelitkami. Nosila v srdci touhu zůstat maličká, nespoléhat na vlastní síly, ale na Boha. V jednom ze svých spisů vyznává: „Mým povoláním je milovat.“ R. 1923 byla blahorečena, r. 1925 Piem IX. svatořečena, r. 1997 (sto let po smrti) ji papež Jan Pavel II. prohlásil za učitelku církve jako třetí ženu v dějinách.*

Při pravé straně vítězného oblouku je umístěna barokní kazatelna s baldachýnem se skulpturou holubice, symbolizující Ducha svatého, zhotovená roku 1723 opět na náklad dobrodince chrámu Františka Harnocha. Jde o třetí umělecký předmět v kostele zhotovený jeho zásluhou.

Vedlejší oltář sv. Jana Nepomuckého pochází údajně z roku 1710. Toho roku daroval plzeňský měšťan Pirkhardt kostelu blíže neznámý obraz sv. Jana Nepomuckého a plzeňský hejtman Tomáš Riebenecker k němu rám. Dnešní obraz byl k němu umístěn až v roce 1906. Už tehdy byl prý obraz temný, dnes je na něm postava světce nezřetelná, což by mohl napravit restaurátorský zásah. Nástavec oltáře byl zhotoven jako přibližně zrcadlový k protějšímu oltáři sv. Barbory až r. 1851 a je v něm umístěn reliéf Panny Marie.

Sv. Jan Nepomucký je západočeským a v celém světě známým světcem. Narodil se asi r. 1340 v Nepomuku (tehdy Pomuku) a po studiích byl vysvěcen na kněze. Do roku 1380 byl notářem, r. 1387 získal doktorát z církevního práva v Padově. Po návratu do Čech byl krátce kanovníkem vyšehradské kapituly v kostele sv. Jiljí a od roku 1389 generálním vikářem Jana z Jenštejna, arcibiskupa, jehož s králem Václavem IV. nepoutalo ani zdaleka nejvřelejší přátelství, jednoduše si šli už delší dobu z nejrůznějších důvodů po krku. Václav IV. se snažil aspoň maximálně oslabit Jenštejnovu moc a na návrh svého podkomořího Zikmunda Hulera pojal úmysl odtrhnout od jeho diecéze její západní část a zřídit zde diecézi novou, přičemž současně v duchu předpokládal, že se mu podaří na její stolec dosadit některého ze svých pochybných oblíbenců. Sondoval tento úmysl u papeže Bonifáce IX. a ten byl jeho záměru vcelku nakloněn. Za zdroj nadace nové diecéze měly posloužit statky benediktinského kláštera v Kladrubech, a tak se čekalo jen na smrt staříckého opata. Ten skutečně počátkem března 1393 zemřel, ale o králových záměrech zřejmě dobře informovaní benediktini operativně zvolili jeho nástupcem mnicha Olena. Arcibiskup dal neprodleně Janovi z Pomuku příkaz k potvrzení této volby, čímž se mu podařilo králův plán zmařit. Jenže ten zatím nic nevěděl. Zdržoval se kdesi na Žebráku, kde trávil mnohý čas lovem nebo jinými oblíbenými radovánkami. Když se mu doneslo, co se stalo, rozzuřen se 16. března 1393 vrátil do Prahy a rozhodl se proti Jenštejnovi nekompromisně zasáhnout. Jednání na schůzce k tomu účelu svolané k ničemu pozitivnímu nevedlo (ostatně ani dost dobře nemohlo), naopak došlo k hrubému osočování Jenštejna a jeho čtyř úředníků, kteří se jednání zúčastnili. Jenštejnovi se po snahách o fyzickou insultaci králem podařilo pod ochranou své ozbrojené družiny zmizet a prchlivý král si začal vylévat vztek na jeho podřízených, zvláště na Janovi, který, na rozdíl od ostatních, odmítl podepsat prohlášení, že se s nimi jednalo slušně. Snad už ani nic podepsat nemohl, protože mučení nepřežil a tak král nechal jeho svázané tělo svrhnout 20. března 1393 z Karlova mostu do Vltavy. Jeho mrtvé tělo bylo po čtyřech týdnech nalezeno, vyplavené na mělčině jen kus po toku.

Sochy sv. Jana Nepomuckého se proto stavěly na mosty nebo do jejich blízkosti. V Nové Huti stojí pískovcová socha sv. Jana ve stylizovaném ztvárnění nad levým břehem Klabavy, v Horomyslicích stála odlitá soška sv. Jana z r. 1874 na okraji areálu bývalých železáren, dnes umístěná na Obecním úřadě v Dýšině.

V 15. stol. se začalo tradovat, že Jan byl mučen Václavem IV. proto, že na něm chtěl vymámit, z čeho se mu zpovídala jeho druhá manželka Žofie.

Jan z Pomuku byl prohlášen za blahoslaveného r. 1721 a za svatého 19. března 1729 v římském Latráně. Dnes je pochován ve stříbrném náhrobku v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha na Pražském hradě. Pro nás jedna zajímavost: Plzeňská diecéze, o níž, ať už jakkoli problematickým způsobem, usiloval Václav IV., byla zřízena přesně 600 let po smrti sv. Jana Nepomuckého.

Oltář sv. Jana Nepomuckého zdobí dále keramická soška blahoslaveného Hroznaty vytvořená roku 2011 paní Libuší Ringelhahnovou a téhož roku posvěcena Mons. Františkem Radkovským, biskupem Plzeňské diecéze.

Český šlechtic Hroznata se narodil pravděpodobně r. 1170 a patřil k nejbohatším hospodářům země, jehož majetek se nacházel převážně v západních Čechách. Po předčasné smrti svého otce Sezimy z Krašova, jenž padl v bitvě u Loděnic r. 1179, byl vychováván u sestry Vojslavy v Krakově. Navrátil se do Čech, načež chtěl v letech 1189-1191 odejít s křížovou výpravou osvobodit Jeruzalém, ale došel jen do Říma, kde požádal papeže o zproštění slibu k účasti na této výpravě a vyměnil ho za slib založení církevního ústavu v Čechách. Po návratu do vlasti zřídil v roce 1193 na svém panství v Teplé klášter pro premonstráty a r. 1200 (podle jiných údajů r. 1202) klášter pro premonstrátské kanovnice v Chotěšově. Stal se řeholníkem v tepelském klášteře, kde ho opat, využívaje jeho všestranných zkušeností, jmenoval správcem majetku. Protivníky byl zajat a bylo za něj u představeného kláštera žádáno výkupné. Protože to nebylo – snad na Hroznatovu radu – zapláceno, nechali ho vězňitelé 14. července 1217 zemřít hladu. Dnes je patronem Plzeňské diecéze.

Při jižní zdi chrámové lodi stojí neogotický oltář Panny Marie Lurdské zhotovený na náklad Josefa Matouška a Alžběty Šaškové roku 1891 a vysvěcen 8. prosince 1893. Je ozdoben po stranách sochami sv. Antonína Paduánského a sv. Aloise a ústřední sochou Panny Marie Lurdské.

Sv. Antonín Paduánský (sv. Antonín z Padovy) nepochází z Padovy, byl to Portugalec narozený r. 1195 v Lisabonu. Vstoupil do františkánského řádu (Řádu menších bratří, který založil sv. František z Assisi, jehož současníkem Antonín byl). Učil na různých školách v Itálii a v jižní Francii, byl vynikajícím řečníkem. Od roku 1227 působil v Padově, ale nešetřil se a v důsledku ne právě pevného zdraví zemřel v 36 letech – 13. 6. 1231. Jeho hrob v Padově se stal poutním místem a jeho přímluvám je připisováno mnoho zázraků. Ostatky sv. Antonína Paduánského jsou mimo Padovu uloženy od roku 2010 též u nás, a to v chrámu jemu zasvěcenému v Ostravě-Kunčičkách. Je to jediné místo s jeho ostatky ve střední Evropě.

Sv. Alois se narodil r. 1568 na mantovském hradě. Přes odpor rodiny vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova (jezuitům) v Římě. Zde se roku 1591 nakazil při ošetřování nemocných tyfem a 21. 6. t. r. zemřel. Kanonizován byl v r. 1726.

Přídomek "Lurdská" vešlo u Panny Marie do povědomí věřících až v druhé polovině 19. století.

Bylo to takto: 11. února 1858 sbíralo chudé a nemocné čtrnáctileté děvče jménem Bernadetta Soubirousová nedaleko podpyrenejského městečka (na francouzské straně) Lourdy nad říčkou Gavou dříví. Náhle ji zaujala v nedaleké a nehluboké jeskyni Massabielle podivná záře. Přistoupila blíže a spatřila "krásnou paní". Tato "krásná paní", resp. "dáma" ji oslovila a zvala na další setkání v témže místě vícekrát. Těchto setkání se uskutečnilo do 16. července t. r. osmnáct. S Bernadettou hovořila "dáma" jejím podpyrenejským nářečím a požadovala od lidí pokání, prosila, aby jí byla nad jeskyní zbudována svatyně, k níž by se konaly poutě a když při jednom z posledních zjevení se jí Bernadetta dotázala kdo vlastně je, "Dáma" odpověděla: "Jsem Neposkvrněné Početí". Vidění Bernadetty byla místními občany, i když byli na setkání s "Paní" zváni a přítomni, zesměšňována, protože, na rozdíl od Bernadetty, sami nic neviděli. I církev, včetně místního duchovního, se k Bernadettiným viděním stavěla zprvu mírně řečeno rezervovaně, ale prohlášení "Paní" o Neposkvrněném početí, s kterým se Bernadetta svěřila, bylo už trochu silným kafem i pro duchovní, protože čtyři roky předtím prohlásil papež Pius IX. neposkvrněné Početí Panny Marie za článek víry. Pro mladou prostou Bernadettu to však byl nesrozumitelný pojem, kterému nerozuměla a duchovním ho jen mechanicky přetlumočila.

Vidění Bernadetty byla nakonec prohlášena za pravá a Lourdy se staly předním světovým poutním místem, kde došlo k řadě (údajně již 7.000) případů mimořádných a medicínsky nevysvětlitelných uzdravení a dalších zázraků.

Bernadetta vstoupila posléze do řádu Milosrdných sester, onemocněla však bolestivou tuberkulózou kostí a r. 1879 ve 35 letech zemřela. Kanonizována byla 8. prosince 1933; její tělo po smrti nepodlehlo rozkladu.

Poslední oltářní mensa je umístěna pod kůrem na severní straně kostela a o Velikonocích slouží jako tzv. Boží hrob. Je vyřezána do tvaru zděného výklenku ve skále, do něhož se každoročně od Velkého pátku do Bílé soboty umísťuje socha mrtvého Ježíšova těla. Nad oltářem stojí socha Nejsvětějšího Srdce Páně – Ježíše s odhaleným proboděným srdcem - pravděpodobně z konce 19. nebo začátku 20. stol.

Pod kůrem na protější straně kostela se nachází i secesní zpodobnění. Socha sv. Václava nad bočním vchodem do chrámu je zmenšenou replikou parlérovské gotické sochy, jež se nachází ve Svatováclavské kapli katedrály sv. Víta, Václava a Vojtěcha na pražském Hradě. Do dýšinského kostela ji dal umístit farář František Jílek v době nacistické okupace jako symbol morální posily věřícím v tehdejších těžkých dobách. (Proti sv. Václavu nacisté v obecné rovině nic nemítali, na rozdíl od nás jej chápali jako symbol státoprávního programu vyrovnání se s Němci.)

Sv. Václav – narozen asi r. 907, patřil třetí generaci křesťanské dynastie Přemyslovců. V dětství byl vychováván babičkou sv. Ludmilou. Duchovní vzdělání získal v latinské škole na Budči. Asi r. 924 (nebo 925) se ujal jako kníže vlády. Na pražském hradě dal postavit kostel-rotundu sv. Víta. Snažil se upevnit jednotu země a zároveň se vyhnout konfliktům se sousedními vladaři. Proto se uvolil platit císaři Jindřichu I. Ptáčníkovi tribut, aby zabránil válečnému konfliktu. Byl za to kritizován zvláště bratrem Boleslavem, který zastával diametrálně odlišnou politickou orientaci, a tak se Boleslav posléze rozhodl řešit spor úkladnou vraždou. Pozval Václava do Staré Boleslavi k oslavě jakéhosi svátku. Druhý den ráno, když se Václav přiblížil ke kostelu, byl najatými Boleslavovými vrahy zabit. Stalo se tak 28. září 935 (dříve udáván rok 929, ale i jiné). V r. 938 dal Boleslav přenést tělo sv. Václava do jím založené rotundy sv. Víta na Hradě.

Po Václavově smrti koncipované legendy dokazovaly zvláště jeho věrnost a oddanost víře. Svatováclavský chorál byl ve středověku tímtež, čím je nám dnes státní hymna. Jemu je věnována snad nejznámější socha v ČR od Josefa Václava Myslbeka na Václavském náměstí v Praze, k níž se občané uchylují ve vypjatých celostátních situacích.

Čtrnáct obrazů zastavení křížové cesty s výjevem Ježíšova utrpení a ukřižování bylo do kostela instalováno též za faráře P. Františka Jílka ve čtyřicátých letech 20. stol.

Ostatní zařízení lodi je novějšího data, ve 2. pol. 20. stol. byla původní kamenná dlažba překryta architekturně chrámu cizí černočernou dlaždicovou podlahou a barokní lavice nahrazeny moderními, také slohově cizími. Od r. 2012 jsou opatřeny elektrickými vyhřívanými podsedáky.

V závěru lodi je dvojicí dřevěných a dvojicí kamenných sloupů podepřen kůr. Na něm se nacházejí v chrámu již třetí varhany (o prvních nejsou údaje, druhé byly postaveny r. 1753). Dnešní jsou dvoumanuálové a postavila je ve třicátých letech 20. století firma Jan Tuček z Kutné Hory a později byly vícekrát opravovány. Jde o moderní nástroj s nízkotlakou pneumatickou trakturou. Díky bohaté spojkové výbavě a čištění, intonaci a ladění, které bylo provedeno v roce 2000 maestrem Otcovským, disponují varhany poměrně bohatou škálou barev. Mají 12 rejstříků a 734 píšťal.

Dýšinský chrám je nemovitou kulturní památkou vedenou ve Státním seznamu kulturních památek ČR pod rejstříkovým číslem 22534/4-1214.

Dýšinská fara byla jako jedna z nemnohých v děkanátu rokycanském v průběhu dějin obsazena jen římskokatolickými faráři. Jinde je většinou nahradili v dobách reformace protestanští duchovní.

Nejstarším doloženým farářem dýšinským byl Otta (+1367), jeho nástupci byli Otík z Habrové (1367 – 1375), Gumpert (1375 – 1376), Oldřich (1384 – 1390), Václav z Radnic (1390 – 1427), Vavřinec z Rokycan (1427), Jiří (1427), Jan Simonides (od 1636), Jan Vitátius (1660 - 1706), Kašpar Kleo (1706 – 1721), Adam Schmidl (1721 – 1726), Jan Seplumer (1726 – 1734), Antonín Halasch (1734 – 1752), Václav Hrdý (1752 – 1762), Jan Schinka (1762 – 1766), Tomáš Pytlík (1766 – 1777), Jan Friedl (1777 – 1800), Tomáš Kordík (1800 – 1803), František Bleil (1803-1829), Filip Dostál (1829-1849), Karel Růžička (1850-1868), Václav Záruba (1869-1879), Josef Trapp (1880-1897), František Jizba (1898-1905), Jan Černý (1905-1908), Adolf Skřivan (1908-1916), Josef Hák (1916-1928), František Jílek, s pozdějším titulem vikář (1928-1951), Václav Hradecký (1951-1959), Jirků (1959- 1961), Prokop František Holáň (1961-1972), Jaroslav Aubrecht, s titulem osobní děkan (1973-1994), Adam Lodek (1995-1996), Miroslav Gierga (1997-2001), Ireneusz Kulig (2001-2009), Pavel Petrašovský (2009 - dosud).

M. Gierga začal vydávat farní zpravodaj Terno, v jeho vydávání pokračuje i současný farář Pavel Petrašovský.

Hřbitov

Kolem kostela se rozkládá poměrně velký hřbitov, jehož původní zeď s brankou z r. 1727 vznikla pod autorstvím plzeňského barokního stavitele Jakuba Augustona. Dnes už z původní barokní zdi zbyla jen zmíněná vstupní brána na hřbitov s kamennou sochou Panny Marie Neposkvrněné. Zeď byla několikrát různě přestavována, navíc r. 1967 se zřítla její východní část pod presbyteriem spolu s několika pomníky a byla nahrazena vysokou a málo vhodnou prefabrikovanou stěnou. Hřbitov byl kromě toho postupně rozšiřován k západu.

Na vnitřní hřbitovní zeď bylo v r. 2011 instalováno 14 drobných keramických

reliefů křížové cesty, které vyráběly pod vedením manželů Brůčkových děti dýšinské farnosti.

Na hřbitově je pochováno více osobností, jež stojí za připomenutí.

Za brankou do hřbitova odpočívá v rodinné hrobce Bedřich Kutílek (n. 4. 3. 1877, z. 17. 3. 1946), učitel a řídící

učitel v Dýšině, režisér ochotnických představení. V r. 1923 založil ochotnický spolek Tyl, studentskou nadaci s názvem Studentská nadace Bedřicha Kutílka

učitele v Dýšině, která umožňovala dětská představení. Kutílek byl zároveň kronikářem dýšinské školy i TJ Sokola Dýšina - kroniku vedl až skoro do své smrti -, obecním knihovníkem, botanikem, cestovatelem. Vytvořil i dvě plastické mapy dýšinského okolí; první byla umístěna ve staré obecné škole na návsi, druhá na vnější zdi penzionátu Šonský.

Pod zdi chrámového presbyteria spočinuly ostatky P. Josefa Trappa (n. 1824?, z. 27. 12. 1897), faráře a arcibiskupského notáře. Hruška v Knize pamětní Král. krajského města Plzně (1883) poznamenává, že Trapp

ještě jako plzeňský kaplan věnoval spolu s dalšími kaplany 28. 6. 1861 348 zlatých a 12,5 kr. na zřízení oltáře sv. Václava v chrámu sv. Bartoloměje. Jako tzv. starší kaplan se r. 1866 stal členem výboru pro ošetřování raněných vojáků v bitvách Rakouska s Pruskem. 18. 6. 1867 odjel spolu s P. Františkem Heroldem do Říma na slavnost osmnáctisetleté památky poprav sv. apoštolů Petra a Pavla. 20. 4. 1869 se stal druztovským farářem, v Dýšině působil pak v letech 1880-1897. Kdysi se proslýchalo, že Trapp zaopatřoval v r. 1856 v Plzni umírajícího J. K. Tyla, ale není tomu tak, pomazání nemocných udělil těžce nemocnému Tylovi P. Hugo Karlík.

Naproti se nachází hrob manželů Bohuslavových. Vojtěch Bohuslav (n. 1. 2.

1870, z. 24. 4. 1952) vystudoval strojní průmyslovku v Plzni, povoláním byl posléze správcem železáren v Klabavě, později v Rokycanech. Již před tím byl spoluautorem průkopnické, první české studie O slévárnictví železa, která vycházela na pokračování v časopise Český mechanik v Praze v letech 1901-1902. Práce byla ještě před publikací tiskem poctěna 21. 4. 1901 první cenou v soutěži vypsané spolkem absolventů průmyslových škol v Plzni.

V těsném sousedství spočívají ostatky Václava Haranta (n. 1. 11. 1878, z. 3. 11. 1938), odborného učitele matematiky a fyziky, později ředitele měšťanské školy v Plzni. Harant se však uplatnil ještě jinak, byl vynikajícím mykologem; z tohoto oboru zveřejnil více prací, převážně článků a fejetonů o houbách v denním tisku (Český deník, Český směr, Česká demokracie) a časopisech (např. Mladá stráž). Význam Harantovy práce v tomto oboru zhodnotil v nekrologu uveřejněném v r. 1939 v Časopise českých houbařů tehdejší přední český mykolog František Smotlacha.

Do třetí hrobky v pořadí, rodiny Tylovy a Kroftovy, byly uloženy ostatky PhDr.

Kamila Krofta (n. 17. 7. 1876, z. 16. 8. 1945), syna vynikajícího politika a plzeňského starosty JUDr. Josefa Krofta. V Praze a ve Vídni vystudoval historii, v letech 1899-1901 pracoval ve vatikánských archivech, odkud vytěžil materiál k druhé části edice listin Monumenta Vaticana res gestas bohemicas illustrantia (1903-1905). Od r. 1910 byl profesorem českých dějin na Filosofické fakultě Karlo-Ferdinandovy university v Praze, od r. 1912 zemským archivářem. Po první světové válce vstoupil do diplomatických služeb státu. V letech 1920-1921 působil jako vyslanec ve Vatikánu, poté v Rakousku a do r. 1927 v Německu. Roku 1936 se stal ministrem zahraničí, z funkce po Mnichovu r. 1938 odstoupil. Za nacistické okupace byl představitelem odbojové organizace Přípravný revoluční národní výbor. Jako spolupracovník protinacistického odboje v Chrástu byl v roce 1944 zatčen a vězněn v Praze, Terezíně a opět v Praze. 8. května 1945 byl osvobozen, ale na následky věznění zemřel v sanatoriu ve Vrážích. Jeho vědecká erudice vyústila v mnoho rozměrných historických studií: Majestát Rudolfa II. (1909), Bílá Hora (1913), M. Jan Hus (1915), Přehled dějin selského stavu v Čechách a na Moravě (1920), Němci v Čechách (1927), Stará a nová střední Evropa (1929), Malé dějiny československé (1931), Žižka a husitská revoluce (1936), Z dob naší první republiky (1939), Nesmrtelný národ (1940). Krofta byl svobodným zednářem, což je patrné i z vyrytého symbolu této organizace (kružítka a úhelník)

na pomníku jeho hrobu.

Nedaleko vchodu do kůru chrámu je v hrobce uložena urna s popelem Vojtěcha Šedivce (n. 11. 12. 1921, z. 18. 10. 1944), organizátora a účastníka chrásteckého protinacistického odboje, popraveného v Drážďanech.

Směrem k jihu se nachází rozměrná hrobka rodiny Eretovy z Červeného Hrádku. V ní je, kromě jiných, pochován brigádní generál čs. armády Josef Eret (n. 30. 10. 1892, z. 15. 3. 1973). Eret vystudoval v Plzni učitelský ústav, po jeho absolvování působil jako učitel v Třemošné. R. 1914 narukoval na srbskou frontu, po zajetí přešel na srbskou stranu, záhy se přesunul do Itálie, kde byl přijat do vznikající čs. armády italských legií. Tam byl povýšen na poručíka, poté na nadporučíka. Jako italský legionář se 26. 12. 1918 vrátil do vlasti. Na Slovensku se zúčastnil bojů proti bolševikům Bély Kúna a r. 1919 se vrací už jako kapitán, načež slouží u

6. divise ve Znojmě jako náčelník štábu. Poté zahajuje studia na Vysoké válečné škole v Praze, kde končí v r. 1922, pracuje na Hlavním štábu Ministerstva národní obrany, v r. 1926 se stává majorem, po dvou letech podplukovníkem. V roce 1935 je přemístěn k Vojenské kanceláři prezidenta T. G. Masaryka, po jeho brzké abdikaci spojuje svůj osud s Edvardem Benešem. V r. 1937 se stává plukovníkem generálního štábu, téhož roku zatímním velitelem pěšího pluku 29 v Jindřichově Hradci. V roce 1939 se začleňuje do Politického ústředí, jedné z organizací domácího odboje. 1. srpna se po dohodě s gen. A. Eliášem stává vrchním odborným radou Kulturního odboru prezidenta E. Háchy, s nímž v konspiraci vypomáhá prostřednictvím Charity rodinám, jejichž příslušníci odešli do exilu nebo byli nacisty perseklováni. V r. 1940 je postaven mimo službu, 1941 dán do výslužby, ale až do roku 1945 pracuje u firmy Chemostav, kdy připravuje pražské povstání, v němž je pak velitelem úseku Praha-západ.

V r. 1947 byl jmenován do hodnosti brigádního generála Čs. armády a ustanoven přednostou vojenského oddělení vyslanectví ve Vídni, ale po únoru 1948 (21. dubna) opouští toto působiště. V ČSR je označen za zrádce a degradován na vojína. S manželkou emigroval do USA, kde žil nejprve v New Yorku, pak ve Washingtonu D. C., kde pracoval nejprve jako pomocný dělník, ale rychle se zapojil do činnosti krajských spolků. Zemřel ve washingtonské nemocnici v přítomnosti kněze a manželky.

Jeho velkým přáním bylo spočinout pod věžemi dýšinského kostela. Tam byl do rodinné hrobky, ale pouze za přítomnosti nejbližších příbuzných, jeho popel uložen v polovině roku 1973. Eret byl nositelem mnoha nejen československých, ale i cizích (francouzských, italských, polských, rumunských) vyznamenání. V r. 2011 propůjčil prezident ČR čestný název gen. Josefa Ereta 44. lehkému motorizovanému praporu 4. brigády rychlého nasazení v Jindřichově Hradci.

V téže hrobce leží ostatky prof. JUDr. Václava Mosteckého (n. 19. 6. 1919, z. 11. 9. 2004). Mostecký vystudoval Právnickou fakultu University Karlovy v Praze, pak byl zaměstnán na Ministerstvu zahraničí ČSR. Ze Švýcarska, kam byl vyslán na služební cestu (snad jakousi, dnes blíže nespecifikovatelnou konferenci), se již nevrátil a i s manželkou emigroval do USA. Zde se živil nejprve jako dělník, avšak díky svým znalostem se vypracoval natolik, že se i zde mohl vrátit ke své profesi. Nakonec přednášel na Harvardské univerzitě mezinárodní právo. V USA (v Kalifornii) též zesnul. Iva, dcera J. Ereta byla po provdání Mostecká.

Při střední pěšině hřbitovem k západu odpočívá náměstek vrchního ředitele ZČE v Plzni Ing. Václav Kraus (n. 12. 1. 1895, z. 30. 12. 1948).

V témže směru k západu je v rodinné hrobce pochován dýšinský rodák Dominik Šašek (n. 1. 4. 1895, z. 20. 7. 1953). Šašek byl lesním radou města Plzně, ve vedení plzeňských městských lesů nástupcem prof. J. Sigmonda. Do služeb města nastoupil v r. 1907 a městský lesní úřad vedl v letech 1926-1945. V rozmezí let 1929-1932 vyhotovil mapy všech polesí města Plzně s využitím lesních typů podle finského prof. A. K. Cajandera. Mapy se, žel až na ojedinělé v opisu zachované dvě výjimky ztratily. Šašek vynalezl dále rychlou metodu odhadu hmoty lesních porostů, jež je citována v četných odborných lesnických studiích. Přechodně byl zaměstnán u JNV v Plzni ještě čtyři měsíce v r. 1952. Byl i zdatným hudebníkem, zpěvákem, interpretem chodských písní a přítelem Jindřicha Jindřicha.

Na hřbitově je pohřben i stupenský rodák Josef Bartovský (n. 3. 12. 1884, z. 19. 11. 1964), plzeňský hudební skladatel, pedagog, sbormistr, dirigent, autor 130 hudebních děl, z toho 7 oper (U zlatého slunce, Píseň modrých hor, Václav z Michalovic, Žena v trojúhelníku, Neteř biskupova, Lopucha, Cesty usmíření), operety Okinuko, baletu Petrklíčce, melodramů (Balada blanická na slova Jaroslava Vrchlického a Balada o námořníku na slova Jiřího Wolкера), tří symfonií, šesti symfonických básní, dvou klavírních koncertů, deseti smyčcových kvartetů, jednoho klavírního kvintetu, mnoha sonát a bohaté vokální tvorby.

Nedaleko spočívá Otomar Barborka (n. 8. 10. 1934, z. 26. 1. 2003). Po vystudování strakonického gymnasia pokračoval v letech 1952-1955 ve studiu Pedagogické fakultě UK, pobočka v Plzni aprobaci matematika-fyzika. Po skončení studií se stal na deset let asistentem prof. Dr. Antonína Špeldy na katedře fyziky této fakulty. S vedoucím katedry je spoluautorem vysokoškolských skript Laboratorní cvičení z fyziky (103 stran, 1958). Z katedry odešel na Odborné učiliště železniční v Plzni jako jeho ředitel.

V blízkosti hlavního kříže hřbitova je pohřben Vladimír Vraštil (n. 8. 7. 1896, z. 30. 7. 1967) Byl dýšinským realistickým malířem, převážně krajinářem. Z malířských technik se nevyhýbal ani akvarelu. V roce 1945 obdaroval čtyřmi svými obrazy amerického generála E. N. Harmona, pobývajícího v Nové Huti.

V hrobce rodiny Suchých (umístěné šikmo k jihu od kříže) je pochován továrník Vladislav Suchý (n. 1896, z. 26. 12. 1967), spolumajitel chrástecké slévárny a strojírný vyrábějící převážně zemědělské stroje aj. Suchý, Jouza a Čáp (dnes Atmos). Po druhé světové válce se stal po mlynáři Rudolfu Bílém starostou TJ Sokol Dýšina.

Ve společném hrobě spočinuli manželé Kubíkoví, MUDr. Jaroslav Kubík (n. 26. 10. 1906, z. 12. 7. 1978) a JUDr. Milada Kubíková (n. 15. 7. 1910, z. 24. 5. 1995) rodiče Milady Kubíkové, československé mistryně v krasobruslení dvojic (spolu s J. Votrubou) v r. 1962. Syn Jaroslav Kubík se za svého pobytu v USA uplatnil jako spoluaktér ledních revuí, v nichž vystupoval v komických rolích; dnes vede tzv. Školičku pro začínající krasobruslaře v Plzni.

V blízkosti vedlejšího severního vchodu do hřbitova se nachází hrobka rodiny chrásteckého mlynáře Jaroslava Jílka (n. 8. 10. 1881, z. 22. 3. 1966), v níž spočívají i ostatky jeho dvou synů Vlastimila (n. 22. 2. 1924, z. 23. 2. 1945) a Jaroslava (n. 8. 3. 1926, z. 18. 5. 1946). První byl za účast v protinacistickém odboji v Mnichově popraven, druhý zemřel na následky věznění rok po návratu. Uvězněna byla ale celá rodina, rodiče se však vrátili a syny přežili. Otec dal po válce na pomník umístit následující verše: „Za našich hochů strasti,/ zmařených srdcí vznět,/ za zkázu mého rodu urvaný žití květ,/ rodičů opuštěnost,/ hoře a oběti,/ za všechny hrůzné činy,/ jichž není paměti/ buď proklet národ Němců,/ buď proklet navěky.“ Poslední dvojverší bylo později odstraněno.

Nedaleko odtud leží v hrobě akademický malíř-krajinář Josef Štembera (n. 13. 8. 1890, z. 20. 8. 1954). Maloval hojně i v našem kraji, v zasedací místnosti Obecního úřadu v Dýšině visí jeho obraz Dýšiny z r. 1940.

V západní části hřbitova se nachází hrob Jaromíra Vraštily (n. 12. 11. 1889, z. 21. 11. 1961) Byl rodákem z Oseka a bratrem výše zmíněného Vladimíra Vraštily. Povoláním byl učitel, později (v letech 1939-1950) řídící učitel školy v Chrástu. Malíř, hudebník, botanik, účastník tzv. protektorátní floristické akce, vedené doc. Josefem Dostálem, ale v život uvedené prof. Karlem Dominem. Jeho sběry rostlin, konané v rámci této akce, jsou uloženy v herbáři katedry botaniky Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, ale jeho soukromý herbář se, žel, nedochoval. Vraštil se mj. zabýval speciálně šířením netýkavky

malokvětě (*Impatiens parviflora*) na stráni v Nové Huti; o této problematice publikoval pojednání v Československých botanických listech (1952). Jaromír Vraštil byl otcem Jaromíra Vraštily jun., malíře a grafika, ilustrátora zvl. dobrodružných románů (např. J. F. Cooper: Poslední mohykán aj.).

U jižní zdi hořejší části hřbitova se nachází hrobka dalších obětí nacismu, a to manželů Štruncových bydlících v Nové Huti. Byli to Anna Štruncová (n. 3. 7. 1895, z. 17. 11. 1944), popravená v Drážďanech a Jan Štrunc (n. 15. 5. 1879, z. 13. 2. 1945), který na útrapy věznění zemřel ve vězení v Gollnově u Štětína. Celá rodina (včetně dětí, Anny, později provdané za československého olympionika v gymnastice Františka Wirtha a jejího bratra Jindřicha) se zúčastnila protinacistického odboje s centrem v Chrástu. Po válce byli oba rodiče vyznamenáni Československým válečným křížem 1939 in memoriam.

Při severní zdi kostela odpočívá opět více osobností. První z nich je Václav Chudáček (n. 16. 12. 1885, z. 24. 8. 1961), řídící učitel v Chrástu, regionální pracovník a publicista, který se odborně zaměřil převážně na historii své obce. Z jeho početných publikací si jmenujme: Pamětní kniha školy v Chrástu (1928) (výpis ze školní kroniky), Hrad Věžka, tvrz Chrást a osada (1928), Nálezy starých knih v Chrástu (1929), Selské rody a dvory v Chrástu (1929), O starých selských dvorech v Chrástu (1937). Chudáček se však věnoval i další problematice, např. Sokolstvu, svědčí o tom jeho studie První sokolský prapor v Plzni (1932), nebo Dr. Miroslav Tyrš a Plzeňsko (1932) nebo školství: Školské muzeum v Plzni (1958) aj. Chudáček byl pravidelným účastníkem bohoslužeb v dýšinském kostele, kde zpíval na kůru.

Vedle hrobu Václava Chudáčka spočinuly ostatky prof. Libuše Koryčánkové (n. 27. 11. 1917, z. 9. 9. 1988). Koryčánková byla chrásteckou občankou a středoškolskou profesorkou ruštiny a tělocviku na gymnáziu v Klatovech, ve školním roce 1949-1950 na gymnáziu v Rokycanech a poté v Plzni, načež se stala odbornou asistentkou na katedře jazyků na Vysoké škole strojní a elektrotechnické v Plzni. Jako profesorka byla mimořádně oblíbená pro sympatický lidský vztah ke svým studentům.

V téže řadě se nachází urna další oběti nacistického teroru s popelem popraveného Václava Štaifa (n. 1. 9. 1901, z. 6. 11. 1944).

V dýšinském hřbitově máme i jednu kuriozitu. V jeho střední části nese pomník hrobky rodiny Breiských též jméno Artur. Ten zde však pochován není. Artur Breiský (n. 14. 5. 1885, z. 10. 7. 1910) byl prozaik, esejista, překladatel francouzské a anglické dekadentní literatury, představitel tzv. druhé české dekadence. Původním povoláním byl celním úředníkem v Teplicích, odkud zajížděl do Prahy; tam mu říkali „Dandy z Teplic“. V Praze vystupoval se svými dekadentními mystifikacemi jako soukromník zabývající se uměním. Tyto jeho „společenské“ výstřelky byly pro něj nemálo nákladné a tak se rozhodl řešit svou tíživou finanční situaci odchodem do USA, domníváje se, že lehce nabude. Leč nestalo se. Nakonec

přijal místo zřízence v jedné z newyorských nemocnic, kde nešťastnou náhodou přišel při obsluze výtahu o život. Jeho smrt však byla ve spojitosti s jeho mystifikacemi považována též za mystifikaci, což ještě po mnoha letech (a to i v letech šedesátých) vyústilo do uměle zkonstruované konfabulace, že Breiský je - tehdy ještě záhadami opředeným - americkým spisovatelem dobrodružných knih, skrývající se od pseudonymem B. Traven. Z jeho díla si připomínáme knihu esejů Triumf zla (1910, reedice 1970 a 1992) a novely Mors syphilitica a Zpověď grafomanova.

Fara

Autorem projektu barokní fary, vystavěné r. 1727, byl slavný plzeňský stavitel Jakub Auguston. Budova je čtvercovou patrovou stavbou členěnou obdélníkovými okny, na severní straně prvního patra se nachází prosklená lodžie. V přízemí fary byla v r. 2010 zřízena malá kaplička Panny Marie Věrné, v níž se v zimním období konají i bohoslužby.

Vedle fary stojí několik málo udržovaných přízemních hospodářských stavení, z nichž jedno lehlo popelem při požáru v 90. letech 20. stol. V ohradní zdi fary je umístěna jednoduchá barokní vstupní branka a vjezdní brána s prejzovou krytinou. Při vnější straně zdi fary stojí od r. 2011 malý pomníček Panny Marie.

Závěr

Dýšinský kostel a fara nejsou jen mrtvou architektonickou a uměleckou památkou, ale centrem živé farnosti. Každý den kromě pondělí se v kostele slaví bohoslužby, jichž se v neděli zúčastní asi sto lidí nejen z Dýšiny, ale i okolních vesnic. Velkou část z nich tvoří rodiny, které se v uplynulých letech přistěhovaly z českých vesnic v Rumunsku. Farnost také v kostele poměrně často pořádá hodnotné koncerty a tradicí se již stal i bohatý program v rámci celostátní akce Noc kostelů.

Fara slouží nejen jako byt kněze, ale probíhá v ní i mnoho aktivit farnosti: od setkávání maminek, dětí, mládeže, přes biblické hodiny až po výtvarné dílny. Poměrně dost lidí také využívá kapli Panny Marie Věrné v přízemí fary ke ztišení a osobní modlitbě.

Kostel i fara si už pro svůj historický a umělecký význam zaslouží rekonstrukci. Na opravu fasády fary získala farnost v letošním roce menší dotaci. Na kostele se v uplynulých dvou letech podařilo vyměnit střešní krytinu a poškozené prvky krovu a odstranit vážné statické poruchy věžičky, která na jižní straně nese točité schodiště na kůr a půdu. V letošním roce se začne s výměnou dožilé břízlitové omítky za vhodnější vápennou. Na celkovou rekonstrukci exteriéru kostela chybí však ještě asi 3 mil. Kč. Za tuto částku by se mohla dokončit nová fasáda kostela, repasovaly by se okna a dveře, opravily či vyměnily poškozené kamenické prvky kostela, udělalo by se odvodnění jeho zdi a beton kolem kostela by se nahradil kamennou dlažbou.

Obec Dýšina v r. 2010 vyhlásila veřejnou sbírku na opravu kostela. Lze do ní přispět do zapečetěných pokladniček v kostele, na obecním úřadu v Dýšině, Kyšicích, Bušovicích a v knihovně v

Chrástu nebo převodem na účet sbírky 5303047677/5500. Děkujeme!

Autor děkuje P. Pavlu Petrašovskému, duchovnímu Římskokatolické farnosti Dýšina, a manželům Ireně a Petrovi Brůčkovým za cenné připomínky a doplňku textu, technickou redakci publikace a za zajištění vydání.

Literatura:

- Anonymus (-kl-) (1945): Dýšina americkému generálovi. - Svob. Slovo, západočes., Plzeň, 24. 7. 1945: 4. (Předány čtyři originály obrazů V. Vraštila gen. Harmonovi.)
- Anonymus (1945): Dr. Kamil Krofta mrtev. - Svob. Směr, Plzeň, 19. 8. 1945.
- Anonymus (1972): P. Prokop Frant. Holáň... - Katol. Noviny, Praha, 5. 11. 1972. (Zemřel v Rokycanech)
- Anonymus (1992): Dne 29. 3. se dožije 80 let P. Jaroslav Aubrecht v Dýšině u Plzně. - Katol. Týdeník, Praha, 29. 3. 1992: 8.
- Anonymus (pal) (1992): Dandy z Teplic. - Lid. Noviny, Praha, 13. 7. 1992.
- Attwater D. (1993): Slovník svatých. - 437 p., Papyrus Vimperk et Jeva Rudná u Prahy. (Překlad a doplňky J. Matějů)
- Aubrecht J. (1990): Dýšinský kostel Nejsvětější Trojice. - Zprav. Obce Dýšina, Dýšina, 1/4: 2.
- Bělina P. (1999): Kronika Českých zemí. - 904 p., Fortuna Print Praha.
- Bělohávek M. (1992): Dýšina – kapitoly z její minulosti. - Zprav. Obce Dýšina, Dýšina, 3/5: 1-11.
- Brejcha B. (1934): Pamětní spis Okrašlovacího spolku pro Novou Huť a okolí (u Dýšiny), 1909-1934. - 60 p., Nová Huť, ed. Okrašlovací spolek.
- Černý A. (1924): Z farního archivu v Dejšině. - Plzeňsko, Plzeň, 6: 18.
- Fajt J. (1995): Gotika v západních Čechách (1230-1530). - Nár. Galerie, Praha.
- Hruška M. (1883): Kniha pamětní Král. krajského města Plzně od roku 775 až 1870. - 1125+333+LXXXVII p., Plzeň.
- Kadlec J. (1991): Přehled českých církevních dějin I., II. - 332 et 281 p., Zvon, Praha.
- Kolektiv (1836-...): Liber memorabilium ecclesiae parochialis Deyschinensis. - nep-ag., ms. (Depon. in Římskokatol. farnost Dýšina, obsahuje též výpisy z Kroniky obce Dýšiny 1933-..., depon. in OÚ Dýšina).
- Kvaček R. (1989): Vlastenec a politik. - Svob. Slovo, Praha, 11. 11. 1989, append.: 1-2. (Kamil Krofta)
- Lábek L. (1919): O plzeňském malíři Janu Herzogovi. - Plzeňsko, Plzeň, 1/4: 1-4.
- Lábek L. (1924): Kronika památek. - Plzeňsko, Plzeň, 6: 79-80.
- Mikoda B. (1956): Plzeňští skladatelé. - 95 p., Plzeň.
- P. Pavel (=Petrašovský P.) (2001): Posvícení. - Terno, Dýšina, no. 83 (z 13. 3. 2010): 1.
- Podlaha A. (1910): Posvátná místa Království českého. Arcidiecéze pražská. Díl 4: Vikariáty Kolínský a Rokycanský. - 172 p., Praha.
- Poche E. (red.) (1977-1982): Umělecké památky Čech. I-IV. - 643 p., 578 p., 540 p. et 636 p., Praha.
- Skolka J. (1992): Dýšinská madona. - Zprav. Obce Dýšina, Dýšina, 1992/4: 4-5.
- Sofron J. (1992): K životnímu jubileu P. Jaroslava Aubrechta. - Zprav. Obce Dýšiny, Dýšina, 3/2: 6.

Sofron J. (2009): Ač zemřeli... O několika osobnostech pochovaných na hřbitově v Dýšině. - Vlastivědný sborn., 19/2: 11-16, Muzeum a galerie Mariánská Týnice.

Špěváček V. (1886): Václav IV. - 774 p., Svoboda, Praha.

Safář V. (1968): Dýšina. - 54 p., MNV Dýšina.

Vaňourek M. (2011): Brigádní generál Josef Eret. - 29 p., MěÚ Jindřichův Hradec.

Vlček E. (1979): Doba Václava IV. a smrt Jana z Pomuku. - Naše Rodina, Praha, 1979/20: 14-15. (Zkrácený přetisk stejnojmenného článku E. Vlčka z Rudého práva 24. a 31. 3. 1979 in append.).

Werfel F. (1989): Píseň o Bernadettě. - 383 p., Vyšehrad, Praha. (Překlad J. Fučíková)

Wirth Z. (red.): Umělecké památky Čech. - 947 p., NČSAV, Praha.

Jaromír Šofron: Kostel, hřbitov a fara v Dýšině
Vydala: Římskokatolická farnost v Dýšině 2012
Grafická úprava a technická redakce: Jan Příhoda
Fotografie: Radek Suchý
Náklad: 300 výtisků